

Tunavallsspelen

George Rhoden, Jamaica satte världsrekord på 400 m. på Tunavallen 22 aug. 1950

Friidrottsgalor har arrangerats i länet under många år på 1940-50 och -60 talet. Både i Nyköping, där SAAB-ANA spelen lockade världsstjärnor som Serjgej Bubka i stav och i Eskilstuna.

Backspegeln har forskat runt Tunavallsspelen i Eskilstuna och de 23 friidrottsgalor som startade redan 1948. Det var friidrottstävlingarna vid London-OS samma år som väckte idéer om att erbjuda Eskilstunapubliken på friidrott av högsta internationella klass.

Eskilstuna-Kurirens sportchef Axel Jerlehagen samlade föreningsledare från GUIF, IFK Eskilstuna och Eskilstuna IK för att presentera sina planer. Föreningarna nappade och begreppet "Tunavallsspelen" skapades.

Den första galan gick av stapeln redan den 18 sept. 1948, bara några månader efter OS-avslutningen. Nitton OS-deltagare från sju länder fanns på plats, varav tre guldmedaljörer.

Två år senare, den 22 augusti 1950 inträffade en historisk kväll. Över 7 000 åskådare på plats fick se två nya världsrekord och det bara på en kvart.

Jamaicas George Rhoden underskred landsmannen Herbert McKenleys världsrekord på 400 m. och noterade 45.8 sek.

Samtidigt hade den amerikanske kulbjässen Jim Fuchs ökade sitt eget världsrekord i kula till 17.95 m. Han hade det tidigare på 17.92. Det satte han för övrigt på Gutavallen i Visby bara tre dagar tidigare.

Mellan de båda rekorden var det alltså bara 15 minuter. Något sådant hade ingen svensk friidrottspublik varit med om tidigare.

Vid tävlingarna 1952, som gick direkt i anslutning till Helsingfors –OS mellanlandade mängder av världsstjärnor och tävlingarna drog 10 442 personer. Bra resultat, men dock inget världsrekord.

Ännu ett världsrekord fick dock friidrottspubliken uppleva året därpå, 1953. Världens just då bäste medeldistanslöpare, amerikanen Mel Whitfeld satte nytt världsrekord på 1 000 meter. Mel var dubbel OS-medaljör, både i London 1948 och i Helsingfors 1952.

Tunavallens banor hade ett mycket gott rykte, men nu började det bli svårt att få stjärnorna att komma till de galor som arrangerades de följande åren.

Tunavallsspelen hade nått sin kulmen, i alla fall som stor internationell friidrottsgala. Det sista Tunavallsspelen i oavbruten följd sedan 1948 genomfördes 1961 och lockade 2 018 åskådare. Tävlingen höll knappt svensk elitklass.

Under åren 1962 till 1966 genomfördes inga spel, men ett nytt försök gjordes året därpå, 1967. De svenska friidrottsstjärnorna lyckades också hålla liv i spelen ytterligare några år.

Under galan år 1970 trodde många att spelen återkommit för att stanna. Den gamla stämningen från 50-talets glada galor var tillbaka. Ricky Bruch kastade 61.80 i diskus och Kjell Isaksson klarade 5.10 i stav.

Spelen 1971 blev en succé. 5 686 betalande fick se fem nya banrekord. Den nya svenska topplöparen Anders Gärderud pressade den finske storlöparen Mikko Ala-Leppilampi på 3 000 meter. Finlands Lasse Virén gjorde en världstid på 5 000 meter och Kjell Isaksson vann stavtävlingen på 5.20 Ricky Bruch hivade iväg diskusen över 65 meter. Han vann även kultävlingen på mäktiga 19.50 meter och förpassade Jim Fuchs gamla världsrekord och givetvis banrekord, till historieböckerna.

Ordföranden i Tunavallskommittén, Eskilstuna-Kurirens sportchef Hasse Delby, konstaterade dock under 1973 att Tunavallsspelen närmade sig slutet.

-Det blir allt svårare för var je år att arrangera spelen för att en relativt liten ort som Eskilstuna ska få uppleva internationell friidrott. Dom aktiva har lärt sig att ta bra betalt, bara för att komma.

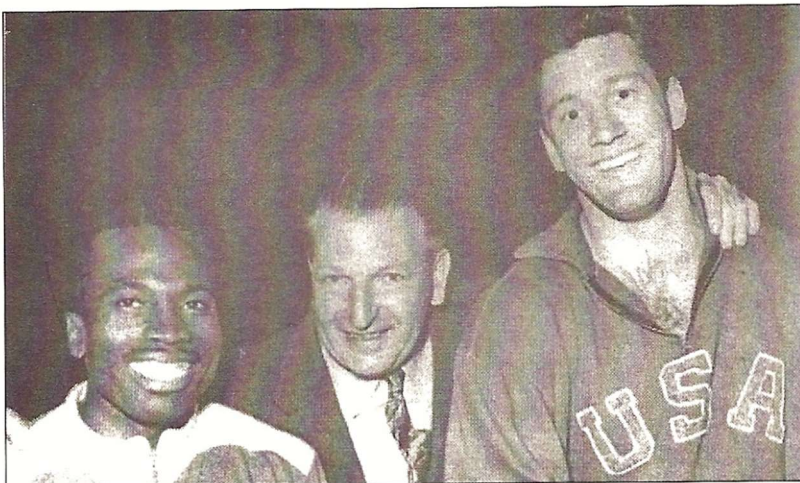
Under 1974 genomfördes inga tävlingar och 1975 blev det sista året för Tunavallsspelen.

Den 12 juni kom det bara 1 675 åskådare och spelen gav en förlust på 20 740 kronor. Efter att ha fått en förlustgaranti av *Eskilstuna Idrottsföreningars Samorganisation* blev förlusten 4 560 kronor per förening, där nu Råby-Rekarne GOIF hade tillkommit.

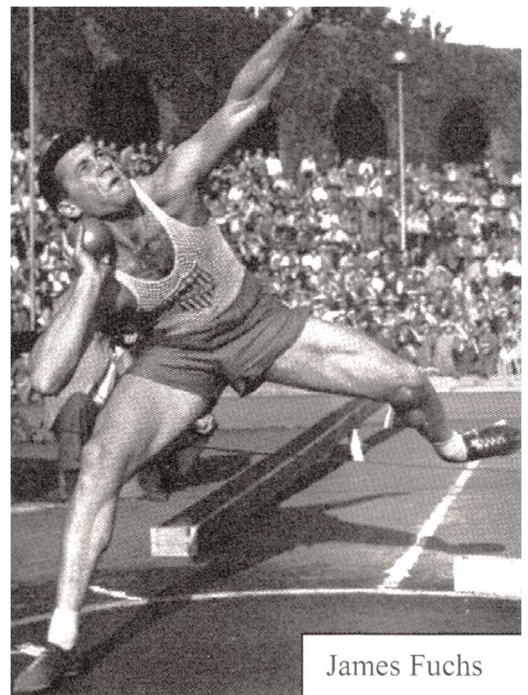
Den 23 oktober 1975 beslutades att inte arrangera några fler friidrottstävlingar och därmed var epoken Tunavallsspelen förpassad till historieböckerna.

Det blev totalt 23 tävlingar med tre världsrekord, varav två på en kvart. Det kommer alltid att finnas kvar. Det är enda gången det hänt i Sverige. Ja kanske i hela friidrottsvärlden?

Tunavallsspelen 1950 – två världsrekord inom en kvart

Georg Rhoden, Jamaica, t. v. och Jim Fuchs, USA, t. h. slog båda världsrekord på 400 m resp. kulstötning inom en kvart under Tunavallsspelen 1950. Båda lovordade Tunavallens banor och gav i första hand vaktmästaren Filip Persson, i mitten, en eloge

James Fuchs

"Pipa" nära döden i München 1972

Den svenske handbollsdomaren Lennart "Pipa" Larsson från Eskilstuna, född 1932 och död 2017 var riktigt illa ute vid OS i München 1972. Fyra svenska domare var uttagna att döma den första OS-turneringen i handboll på 56 år.

De bodde alla på samma förläggning i olympiabyn, inte alls många rum från den israeliska OS-truppen som avrättades av Svarta septemberrörelsen. Hela truppen hade tagits som gisslan för att förmå Israel att frisläppa några tillfångatagna terrorister. Israel nekade och terroristerna och gisslan transporterades med helikopter till ett militärflygfält med det blodiga resultatet att alla i gisslan avrättades. Så även många av terroristerna.

Nu klarade sig de svenska handbollsdomarna bra och kunde fortsätta att döma i handbollsturneringen.

Lennart började som ungdomsspelare i Guif, blev snart ledare för juniorerna och började samtidigt döma. Uppdragen blev fler och fler och goda vitsord förde Pipa snart till allsvenska uppdrag. Det ledde också till landslagsuppdrag och alltså även OS-status.

På meritlistan finns också uppdrag i VM-turneringen 1976. Där det blev tom. VM-final för Eskilstunakillen.

Flest uppdrag blev det i öst. Landskamper i Polen, Östtyskland, Sovjetunionen, Tjeckoslovakien och Jugoslavien förekom regelbundet. Pipa fick vid sina internationella uppdrag oftast pins, olika märken och annat. Denna samling finns nu hos *Sörmlands Idrottshistoriska Sällskap* efter det att familjen skänkt hela samlingen.

Som många idrottsaktiva jobbade Lennart hela sin karriär på August Stenman, senare ASSA. Här återfanns mängder av fotbolls- och handbollsspelare i Eskilstuna.

Nore Nilsson och hans bröder var storsponsorer av Eskilstunaidrotten. Det gick ganska lätt att få ledigt för att åka och döma. Både i Sverige och utomlands.

Pipa nöjde sig inte med att vara domare i handboll, utan han satt också i måldomartornet på Sundbyholmstravet i många år, där det gällde att bestämma ordningen över mållinjen för de fyrbenta aktörerna.

Supergakyrkan

Supergaolyckan

1949

Minnesmonumentet

Fotbollshistoriens största katastrof inträffade den 4 maj 1949. Det var en flygplansolycka utanför Turin i Italien. I planet satt spelarna i fotbollslaget Torino FC med spelare, tränare och några journalister, samtliga 31 personer omkom.

Laget var på väg hem efter att ha mött SL Benfica i Lissabon. Planet lyfte från Portugal kl. 09.40 och mellanlandade i Barcelona för bränslepåfyllning. Dåligt väder och ett fel på höjdmätaren gjorde att planet körde in i Supergakyrkan, som låg på drygt 600 meters höjd strax utanför Turin klockan 17.03.

Laget ansågs vara det bästa Italienska laget genom tiderna och innehöll tio landslagsspelare. Klubben hade dessutom tagit fem raka ligatitlar åren 1943-49.

Tragedin upplevdes starkt i Italien som fortfarande var präglad av återuppbyggnaden efter andra världskriget. Laget som fått Italienarna att börja se hopp igen, efter tunga år i krigets skugga, fanns inte längre.

Ungraren Sauro Tomá fick stanna kvar i Turin på grund av skada och han var den som fick försöka identifiera kropparna efter sina lagkamrater.

Begravningen dagarna efter följdes av runt en miljon på Turins gator och torg.

Till fotbolls-VM i Brasilien 1950 vägrade det Italienska landslaget att ta flyget till Sydamerika. Det blev en guppig båtresa istället över Medelhavet och Atlanten, vilken tog 2,5 veckor och störde säkert uppladdningen och kan ha varit en av orsakerna att Italien åkte ur redan i gruppspelen.

Torino som fotbollsklubb har för övrigt aldrig återhämtat sig efter olyckan. En seger i ligan kom visserligen 1975, men storhetstiden var över. Det är ändå 74 år sedan det hände.

Vrakdelarna efter kraschen mot kyrkan 4 maj 1949

Sörmland

Barnidrott ska bygga på lek & glädje

www.rfsisu.se/sormland

rfsisusormland